

SELEKSIEBESLUIE

vir die *kommersiële*

VLEISBEEESBOER

deur Dr. Japie van der Westhuizen

Die koeikudde op die vleisbeesboer se plaas maak feitlik honderd persent uit van die teeltrop. Verder dui navorsing daarop dat, in terme van onderhoud, die koei meer as 85% van die energie vir onderhoud van die koei-kalf paar verbruik. Indien haar kalf gespeen word en beide haar inname en die van die kalf tot hy deur die voerkraal is, staan die onderhoudsinname van die koei steeds op oor die 70%. In essensie beteken dit dus dat doeltreffende koeie sorg vir 'n doeltreffende kudde, beide biologiese en ekonomiese doeltreffendheid. Die eerste beginsel is om dus te kyk na die totale verhouding van uitsette versus insette. Vir die vleisbeesboer is uitsette vanaf sy plaas (ongeach die produksiestelsel) en die totale waarde daarvan soos volg:

(Die totale aantal verkoopbare nageslag X gemiddelde gewig van die nageslag X prys per kilogram) PLUS (Die totale aantal verkoopbare uitskot diere X gemiddelde gewig van die uitskot diere X prys per kilogram).

Uitgesluit die vaste koste-items, is die insetkoste gekoppel aan die volgende elemente:

(Die totale aantal teeldiere X gemiddelde onderhoudskoste per teeldier) PLUS (Die totale aantal vervangingsdiere X onderhoudskoste per vervangingsdier).

Hierdie faktore bepaal dus die marge en hoe meer positief, hoe beter is die kans vir netto wins. Dit is dan ook nie snaaks dat waardes soos kilogram of Rand per hektaar as norme in die verband gebruik word nie. Ten einde dus suksesvol te selekteer moet kommersiële vleisbeesboere dus aandag gee aan die eienskappe wat dit sal verseker. Feitlik alle eienskappe

word aan totale koeidoeltreffendheid gekoppel. In die eerste plek moet die kommersiële produsent eie seleksie van sy vroulike diere op sy plaas doen. Praktiese riglyne is soos volg:

Selekteer en hou vroulike diere wat vroeg kalf (eerste in die kalfseisoen en so jonk as wat die bestuurspraktyke en die omgewing toelaat), wat gereeld elke jaar kalf, goed vir hulle kalwers sorg (soos weerspieël in swaar speengewigte, relatief tot hulle eie volwasse gewigte) en waar hulle dogters dieselfde patroon volg. Dit is slegs moontlik met goeie rekordhouding, soos om gebruik te maak van die Stamboek-aanbevole rekenaarpakket Benguela Soft Beef en die toepassing van beperkte paarseisoene om die erosiediere dadelik te identifiseer.

Geen vers behoort 'n tweede kans gegee te word nie aangesien sy nie 'n kalf het wat soog tydens dekking nie. Vir hierdie rede kan die paarseisoen vir verse beperk te word tot slegs ses weke maar paar 15% tot 20% meer verse as wat nodig is vir vervanging en skot almal uit wat nie dragtig is nie. Hierdie paarseisoen kan ook vroeër in die seisoen wees as vir die koeitrop (4 tot 6 weke). Beperk die paarseisoen van die koei ook so veel as moontlik. Suksesvolle boere paar nie vir meer as twee maande nie en skot steeds die koeie uit wat in die laaste paar weke van die seisoen kalf. Hulle is gewoonlik die wat langer tussenkalfperiodes het of selfs langer draagtydperke.

Die volgende stap is om (in die afwesigheid van BLUP teelwaardes vir die kommersiële diere) die swakste kalwers binne die groep nie as vervangings te oorweeg nie en, meer belangrik elke jaar koeikaarte van die hele koeitrop te trek en die swak moeders te identifiseer (dit is selfs na uitskot van die wat oorgeslaan het of laat gekalf het). Naspense groeitempo of enige ander eienskap is slegs belangrik indien die boer daarvoor vergoed word. Belangrikste is egter dat die vervangingsversies op dektyd wel teikengewigte bereik. Bulseleksie is egter krities ten einde te verseker dat langtermyn wins verseker sal word. Dit is bekend dat die bul se impak groot is omdat hy 50% tot elke kalf se gene bydra maar baie nageslag verwek. Die orde van belangrikheid van sy genetiese meriete is ook egter gebou rondom koeidoeltreffendheid en sluit dus die volgende eienskap-groeperings in:

Vrugbaarheid – met ouderdom eerste kalf en tussenkalfperiode teelwaardes as maatstawwe.
 Gemak van kalwing – met direkte geboortegewig en dogter se nageslag se geboortegewigte teelwaardes as maatstawwe.

Sorg as moeder – met sy dogters se melk genetiese meriete (teelwaarde) as maatstaf.
 Groeivermoë – beide voor- en naspeen soos weerspieël in die direkte teelwaardes vir die betrokke eienskappe.
 Onderhoudsbehoefte van dogters – soos weerspieël in volwassegewig teelwaardes.

Om dit baie makliker te maak vir kommersiële vleisbesboere het Stamboek 'n koeiwins waarde ontwikkel wat dui op die Rand per hektaar wins (of verlies) geskoei op stoetdiere se genetiese meriete van al die eienskappe wat moontlik 'n bydrae kan maak. Kopers van bulle kan bloot na die syfer kyk en sodoende die bulle met die beste genetiese meriete (wat bekostigbaar is) kies of meer gesofistikeerd ook die bydraende eienskappe of groepe eienskappe in ag neem. Stamboek katalogusse gaan in die toekoms 'n oog-op-slag blik gee om die keuses te vergemaklik. Intussen is die inligting reeds beskikbaar op die logix webwerf. Die onderstaande voorbeelde van drie bulle maak dit baie duidelik. Let daarop dat die gelyste eienskappe nie net bloot die bydraers van koeiwaardes weerspieël nie maar ook ander ekonomies belangrike eienskappe wat bydra tot voerkraal wins en karkaskwaliteit.

BUL 1		BUL 2		BUL 3	
Seleksie Waardes		Seleksie Waardes		Seleksie Waardes	
Produksie Waarde	★★★★★ 15466	★★★★★ 12864	★★★★★ 15433	★★★★★ 15433	★★★★★ 15433
Koei Waarde	★★★★★ 14868	★★★★★ 14464	★★★★★ 14734	★★★★★ 14734	★★★★★ 14734
Groei Waarde	★★★★★ 13458	★★★★★ 9663	★★★★★ 15448	★★★★★ 15448	★★★★★ 15448
Sub Seleksie Waardes		Sub Seleksie Waardes		Sub Seleksie Waardes	
Kalfgemak Waarde	★★★★★ 12496	★★★★★ 15188	★★★☆☆ 10372	★★★☆☆ 10372	★★★☆☆ 10372
Melk Waarde	★★★★★ 15453	★★★★★ 8990	★★★★★ 13067	★★★★★ 13067	★★★★★ 13067
Kalf Groei Waarde	★★★★★ 10736	★★★★★ 8787	★★★★★ 13675	★★★★★ 13675	★★★★★ 13675
Volwasse Gewig Waarde	★★★★★ 9163	★★★★★ 11188	★★★★★ 7048	★★★★★ 7048	★★★★★ 7048
Vrugbaarheids Waarde	★★★★★ 8147	★★★★★ 10842	★★★☆☆ 9638	★★★☆☆ 9638	★★★☆☆ 9638
Groei Teelwaardes		Groei Teelwaardes		Groei Teelwaardes	
Geboorte Direk	★★★★★ 13098	★★★★★ 15193	★★★★★ 10881	★★★★★ 10881	★★★★★ 10881
Speen Direk	★★★★★ 10796	★★★★★ 8837	★★★★★ 13675	★★★★★ 13675	★★★★★ 13675
Na Speen Groei	★★★★★ 12158	★★★★★ 8973	★★★★★ 13980	★★★★★ 13980	★★★★★ 13980
Volwasse Gewig	★★★★★ 9242	★★★★★ 9436	★★★★★ 11444	★★★★★ 11444	★★★★★ 11444
Melk (Speen Maternaal)	★★★★★ 15493	★★★★★ 8880	★★★★★ 12967	★★★★★ 12967	★★★★★ 12967
Gemiddelde Daaglikse Toename	★★★★★ 12385	★★★★★ 10573	★★★★★ 15755	★★★★★ 15755	★★★★★ 15755
Voeromset Verhouding	★★★★★ 11938	★★★★★ 10348	★★★★★ 13828	★★★★★ 13828	★★★★★ 13828
Reproduksie Teelwaardes		Reproduksie Teelwaardes		Reproduksie Teelwaardes	
Serotum Omvang	★★★★★ 18290	★★★★★ 14991	★★★★★ 14275	★★★★★ 14275	★★★★★ 14275
Ouderdom 1st Kalf	★★★★★ 11755	★★★★★ 10455	★★★★★ 9045	★★★★★ 9045	★★★★★ 9045
Inter Kalf Periode	★★★★★ 7428	★★★★★ 10038	★★★★★ 9922	★★★★★ 9922	★★★★★ 9922
Raam Teelwaardes		Raam Teelwaardes		Raam Teelwaardes	
Liggaams Hoogte	★★★★★ 9590	★★★★★ 11381	★★★★★ 13375	★★★★★ 13375	★★★★★ 13375
Liggaams Lengte	★★★★★ 11188	★★★★★ 11578	★★★★★ 15772	★★★★★ 15772	★★★★★ 15772
Karkas Teelwaardes		Karkas Teelwaardes		Karkas Teelwaardes	
Onderhuidse Vet	★★★★★ 16128	★★★★★ 9041	★★★★★ 11534	★★★★★ 11534	★★★★★ 11534
Oogspier Oppervlak	★★★★★ 12624	★★★★★ 9528	★★★★★ 15622	★★★★★ 15622	★★★★★ 15622
Marmering	★★★★★ 13323	★★★★★ 5037	★★★★★ 11023	★★★★★ 11023	★★★★★ 11023
Uitslag %	★★★★★ 4348	★★★★★ 10933	★★★★★ 9238	★★★★★ 9238	★★★★★ 9238
Vleis Opbrengs	★★★★★ 6546	★★★★★ 11253	★★★★★ 13278	★★★★★ 13278	★★★★★ 13278

vervolg >>

Figuur 1. Die vergelyking van drie top bulle op grond van hulle genetiese meriete vir belangrike eienskappe.

Al drie bulle wat in Figuur 1 aangedui word sal hoogs winsgewende dogters teel (Bul 2 is 'n vier en 'n half ster bul terwyl Bulle 1 en 3 beide vyfster bulle is vir koei (wins) waarde). Tog verkil die bulle in baie opsigte ten opsigte van hulle genetiese meriete vir individuele ekonomies belangrike eienskappe. Bul 1 is 'n vyfster vir melk en Bul 3 'n vier en 'n half ster vir kalfgroei en Bul 2 'n vyfster vir kalfgemak.

Alhoewel Bul 2 ligte geboortegewigte sal gee sal sy nageslag gemiddeld vaar in die voerkraal (twee en 'n half sterre vir Groeiwaarde) sal hulle bo gemiddeld uitslag en karkas vleisopbrengs lewer (drie sterre vir beide). Die uitmuntende groei en bespiering van Bul 3 is duidelik, ook soos gesien kan word uit sy genetiese meriete vir oogspieroppervlak en vleisopbrengs (spier tot been verhouding).

Die Produksiewaarde is 'n samevoeging van die Koeiwaarde en Groeiwaarde. Uitmuntende diere vir die waarde sal nageslag lewer wat uitstaande is as koeie terwyl manlike nageslag sal presteer in die voerkraal.

Naskrif: Die berekening en gevolglike publikasie van alle waardes is afhanklik van vir meting van die betrokke eienskappe. In sekere gevalle sal rasse byvoorbeeld nie Groei- en Produksiewaardes beskikbaar hê nie. Dit kan eers volg sodra voldoende metings beskikbaar is vir die betrokke eienskappe. ■

